

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

**УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

УДК 159.9

Номер Держреєстрації 0117U000162

Шифр роботи 12/11/2-17Нпр

**ЗВІТ (заключний за 2017-2019 рр.)
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ**

«Науково-методичні засади розроблення та впровадження
алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності
працівників психологічної служби системи освіти»
(державний реєстраційний номер теми № 0117U000162)

Автори звіту:
В. Г. Панок,
В.В. Рибалка,
Д.Д. Романовська,
В. Д. Острова,
Н.В. Сосновенко,
В.М. Горленко,
А. А. Мельник.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
**УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ
РОБОТИ**

01032, м. Київ, бульвар Т.Шевченка, 27-А
Тел. (044) 252-70-11 e-mail: UCAP@ukr.net

УДК 159.9

Номер Держреєстрації 0117U000162

Шифр роботи 12/11/2-17Нпр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор УНМЦ практичної
психології і соціальної роботи,
доктор психологічних наук,
професор

**ЗВІТ
ПРО НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ**

«Науково-методичні засади розроблення та впровадження
алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності
працівників психологічної служби системи освіти»
(державний реєстраційний номер теми №0117U000162)

Керівник наукового дослідження:
директор УНМЦ практичної
психології і соціальної роботи

_____ В.Г. Панок

2020

Список авторів

ІПБ	Загальні відомості (посада, вчена ступень, вчене звання)	Підпис	Частина звіту
В.Г. Панок	Директор, доктор психол. наук, професор		Висновки за результатами наукової роботи
В.В. Рибалка	Головний науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти, доктор психол. наук, професор		Розділ 1
Д. Д. Романовська	Старший науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти, кандидат психол. наук		Розділ 2
В. Д. Острова	Старший науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти, кандидат психол. наук		Розділ 3
Н.В. Сосновенко	Науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти		Розділ 4, Розділ 5
В.М. Горленко	Науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти		Реферат, Додаток

РЕФЕРАТ

Звіт про наукове дослідження: 59 с., 1 таблиця.

Об'єкт дослідження: процес надання психологічної допомоги всім учасникам освітнього процесу в діяльності фахівців психологічної служби у системі освіти.

Предмет: змістовно-теоретичні та організаційно-методичні умови застосування проектно-технологічного підходу до методичного забезпечення (інструментарію) психологічного супроводу учасників освітнього процесу в діяльності фахівців психологічної служби у системі освіти.

Головною метою наукового дослідження є підвищення ефективності психологічного супроводу освітнього процесу шляхом запровадження алгоритмів діяльності працівників психологічної служби.

Методи дослідження: *теоретичні:* теоретичний аналіз і узагальнення; теоретичне моделювання процесів, що відбуваються у психологічній службі; аналіз тенденцій і процесів розвитку особистості, що відбуваються в умовах навчально-виховної діяльності закладів освіти; аналіз та узагальнення результатів моніторингів і експериментальних досліджень; теоретичне узагальнення психологічної практики; побудова теоретичних підходів та організаційно-методичних умов удосконалення практичної діяльності фахівців психологічної служби; *емпіричні:* анкетування; усні опитування; проведення моніторингів та скринінгів; вивчення методичної та звітної документації працівників психологічної служби; практична апробація розроблених методичних матеріалів; проведення фокус-груп з фахівцями психологічної служби та керівниками.

Основні наукові результати згідно з Технічним завданням і Перспективним тематичним планом на 2017-2019 р.:

Результатами проведеного наукового дослідження мають бути: методичні рекомендації «Методичні рекомендація щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби», «Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби»; посібник «Алгоритми діяльності працівників психологічної служби», статті, матеріали конференцій і семінарів.

Соціальний ефект упровадження результатів наукового дослідження: оптимізація професійної діяльності працівників психологічної служби шляхом упровадження проектно-технологічного підходу в організацію і методи психологічної допомоги і соціально-педагогічного супроводу учасників освітнього процесу; покращення стану їх психічного здоров'я і соціального благополуччя.

Ключові слова: психологічна служба системи освіти; науково-методичні засади; алгоритми діяльності; діагностичні мінімуми; циклограми; психологічна практика.

Умови одержання звіту: за договором. м. Київ, вул. Антоновича, б. 180, УкрІНТЕІ.

ЗМІСТ

1.	ВСТУП	4
2.	РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
3.	РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА.....	25
4.	РОЗДІЛ 3. УПРОВАДЖЕННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРАКТИЦІ	35
5.	РОЗДІЛ 4. МАСОВІ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАХОДИ ТА ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ	40
6.	РОЗДІЛ 5. КІЛЬКІСНІ І ЯКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПІДГОТОВЛЕНОЇ НАУКОВОЇ ПРОДУКЦІЇ	49
7.	ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ НАУКОВОЇ РОБОТИ.....	55
8.	ДОДАТОК. АНОТОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ПІДГОТОВЛЕНОЇ НАУКОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ВІДПОВІДНО ДО ТЕХНІЧНОГО ЗАВДАННЯ НА НАУКОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ	57

ВСТУП

Виконане наукове дослідження мало прикладний характер і виконувалося у відповідності до запитів та вимог, які виникають у працівників психологічної служби системи освіти у практичній діяльності та наказу МОН України від 08.08.2017 р. №1127 «Про затвердження Плану заходів Міністерства освіти і науки України щодо розвитку психологічної служби у системі освіти України на період до 2020 року». Зміст наукової роботи – розробка алгоритмів діяльності для практичних психологів та соціальних педагогів психологічної служби для оптимізації психологічного супроводу освітнього процесу.

В ході роботи над темою організовано апробацію та впровадження: циклограм діяльності практичних психологів та соціальних педагогів, діагностичних мінімумів для різних типів навчальних закладів, алгоритмів діяльності фахівців психологічної служби. За результатами виконання наукового дослідження підготовлено та оприлюднено: методичний посібник –1, методичні рекомендації –2, наукові статті – 21, тези –3, матеріали конференцій – 7. За звітний період проаналізовано практики надання соціально-педагогічної і психологічної допомоги всім учасникам освітнього процесу, розроблено нові та вдосконалено наявні технології професійної діяльності фахівців, здійснено експериментальну апробацію цих технологій.

Метою дослідження є підвищення ефективності психологічного супроводу освітнього процесу шляхом запровадження алгоритмів діяльності працівників психологічної служби.

Завдання науково-дослідної роботи:

1. Розробити теоретичні і методичні засади проектно-технологічного підходу до змісту професійної діяльності працівників психологічної служби системи освіти на основі аналізу результатів досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців та побудувати на цій основі структуру і основні

вимоги до методик і технологій психологічного супроводу учасників освітнього процесу.

2. Здійснити експериментальну апробацію розроблених теоретичних підходів і методик психологічного супроводу учасників освітнього процесу на експериментальних майданчиках та визначити їх ефективність.

3. За результатами теоретичного аналізу та аналізу результатів експериментальної і впроваджувальної роботи підготувати методичні рекомендації і посібник, що розкривають алгоритми діяльності практичних психологів закладів освіти у вирішенні найбільш актуальних питань надання психологічної допомоги і психологічного супроводу.

У 2019 році лабораторія прикладної психології освіти завершила виконання наукового дослідження за темою «Науково-методичні засади розроблення та впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти», державний реєстраційний номер теми №0117U000162. Термін виконання теми: 2017-2019 рр., виконано відповідно до Основних напрямів досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні, схвалених Загальними зборами НАПН України від 7 листопада 2012 р. за Пріоритетним напрямом 15. «Практична психологія». Проблема дослідження: «Теоретико-методичне забезпечення діяльності психологічних служб в системі освіти, охорони здоров'я, армії, бізнесу тощо».

Основні виконавці наукового дослідження: штатних працівників (всього) – 7 осіб, у т.ч. докторів наук, професорів – 2 особи., кандидатів наук, старших наукових співробітників, доцентів – 2 особи, сумісників (всього) – 3 особи, у т.ч. докторів наук, професорів – 1 особа, кандидатів наук, старших наукових співробітників, доцентів – 1 особа. Науковий керівник дослідження: Панок Віталій Григорович, доктор психологічних наук, професор, директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи, головний науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти (0,25 ст.).

РОЗДІЛ 1.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Результати завершеного наукового дослідження

Актуальність здійсненого наукового дослідження визначається тим, що реформаційні процеси в освітній галузі, спрямовані на досягнення відповідності найкращим світовим стандартам, вимагають вдосконалення і розвитку системи психологічного і соціально-педагогічного супроводу діяльності всіх учасників освітнього процесу фахівцями психологічної служби. Однак на сьогодні констатовано наявність низки проблем у теоретичній і методичній підготовці фахівців психологічної служби як у базовій освіті, так і при підвищенні професійної кваліфікації: існує нагальний соціальний запит на методичне забезпечення професійної діяльності працівників психологічної служби, яке передбачає наявність протоколів та цілісних технологій супроводу всіх учасників освітнього процесу. Досвід передових європейських країн свідчить про необхідність стандартизації існуючих методик і методів роботи та розробці нових на методологічних засадах проектно-технологічного підходу.

Головною методологічною основою діяльності працівників психологічної служби є ідея психологічного і соціально-педагогічного супроводу діяльності всіх учасників освітнього процесу. Супровід, як основний смисл діяльності психологічної служби системи освіти, ґрунтується на: теорії індивідуального розвитку особистості в процесі її онтогенезу (Л.С. Виготський); теоріях про вікові та індивідуально-психологічні особливості учасників освітнього процесу - індивідуальний, особистісно орієнтований та індивідуальнісний підходи (Г.О. Балл, А. Маслоу, С.Д. Максименко, В.О. Моляко, В.В. Рибалка, К. Роджерс); на теоріях соціальної (життєвої) ситуації розвитку і зоні найближчого розвитку учня (Л.С. Виготський, Г.С. Костюк, Ю.І. Машбиць); на теорії функціонування

систем та теоріях управління.

В результаті теоретичного аналізу проблеми було обґрунтовано методичну єдність і взаємозалежність циклограм діяльності фахівців психологічної служби, діагностичних мінімумів, які забезпечують виявлення типових проблем, що виникають в процесі психологічного супроводу та створюваних на цій основі алгоритмів діагностико-корекційної або корекційно-розвиткової роботи фахівців.

В основу технології психологічного супроводу учасників освітнього процесу покладено: вікові особливості індивідуального розвитку дітей; типові життєві ситуації учасників освітнього процесу та типові проблеми, які при цьому виникають; структура освітнього процесу у закладі освіти та основні педагогічні вимоги до здійснення цього процесу; врахування специфіки закладу освіти та особливостей учнівського і педагогічного колективів, запитів батьківської громадськості.

Одним з результатів першого етапу наукового дослідження на засадах проектно-технологічного підходу розроблено 7 циклограм діяльності фахівців психологічної служби, а саме:

- орієнтовну циклограму діяльності практичного психолога закладу дошкільної освіти;
- орієнтовну циклограму діяльності соціального педагога закладу дошкільної освіти;
- орієнтовну циклограму діяльності практичного психолога закладу загальної середньої освіти;
- орієнтовну циклограму діяльності соціального педагога закладу загальної середньої освіти;
- орієнтовну циклограму діяльності практичного психолога професійно-технічного навчального закладу;
- орієнтовну циклограму діяльності соціального педагога професійно-технічного навчального закладу;
- орієнтовну циклограму діяльності практичного психолога закладу

позашкільної освіти.

В основу розроблених циклограм покладено типовий річний цикл діяльності освітнього закладу, таким чином представлені циклограми є основою планування роботи працівника служби на навчальний рік та, одночасно – основою звітності. Орієнтовні циклограми містять детальний опис діяльності практичних психологів і соціальних педагогів закладів освіти зазначених типів на основі вертикального (щоденного, щотижневого, щомісячного, на рік) та горизонтального (напрями, види, форми роботи) планування. Це дає можливість фахівцям психологічної служби застосовувати власний набір технологічних прийомів, що максимізує ефективність психологічного та соціально-педагогічного супроводу освітнього процесу.

На другому етапі наукового дослідження в результаті аналітичної роботи та емпіричного вивчення проблеми було операціоналізовано поняття «діагностичний мінімум», сформульовано ряд умов до конструювання діагностичного мінімуму, визначено принципи побудови та організації психодіагностичної діяльності практичного психолога у закладах освіти, виокремлено місце застосування діагностичних мінімумів у загальній структурі діяльності практичних психологів відповідно до функцій та напрямів діяльності працівників психологічної служби, закріплених в Положенні про психологічну службу у системі освіти України.

Обґрунтовано концепцію і структуру методичних рекомендацій із застосування діагностичних мінімумів у діяльності працівників психологічної служби, у яких розроблено та представлено:

–особливості діагностичної роботи працівників психологічної служби з різними цільовими аудиторіями: (заклад дошкільної освіти; заклад загальної середньої освіти: початкова школа, основна школа, старша школа; діагностична робота з педагогічними працівниками);

–перелік психодіагностичних методик та методик для соціально-психологічних обстежень:(діагностичний мінімум: заклад дошкільної освіти;

діагностичний мінімум: заклад загальної середньої освіти – початкова школа, основна школа, старша школа; діагностичний мінімум: педагогічні працівники).

На заключному етапі наукового дослідження створено і представлено методичний посібник «Алгоритми діяльності працівників психологічної служби», у якому розглянуто науково-методичні засади розробки алгоритмів діяльності працівників психологічної служби та запропоновано низку алгоритмів з найбільш актуальних проблем, що виникають у роботі працівників психологічної служби закладу освіти.

В основу розробок алгоритмів роботи працівників психологічної служби була покладена структура методичної розробки (програми, методики), що орієнтовно складається з наступних структурних елементів: Назва алгоритму (проєкту). Мета, як формулювання бажаного стану об'єкту психологічного практикування. Завдання, що будуть вирішуватись у процесі досягнення мети та відображати певні стадії та етапи роботи. Цільові групи на які буде спрямована проєктна активність. Проблема або сукупність взаємопов'язаних проблем на вирішення яких спрямовано даний проєкт (алгоритм роботи). Методи, методики, дії, психолого-педагогічні прийоми, що планується застосувати у процесі реалізації алгоритму. Терміни та етапи виконання, проведення. Опис кінцевих результатів – те, що буде одержано в результаті. Критерії і показники ефективності виконання даної програми (проєкту). План реалізації даного проєкту. Співпраця спеціаліста з іншими фахівцями (є обов'язковим елементом). Дані про попередню апробацію проєкту та можливі недоліки або обмеження у застосуванні.

Застосування наведеної схеми алгоритму у практичній діяльності дозволить об'єктивно оцінювати роботу кожного фахівця; уніфікувати оформлення методик і технологій, що застосовуються практичними психологами і соціальними педагогами в процесі своєї професійної діяльності; досягти більш чіткого планування роботи служби в цілому; оптимізувати зміст, форми і методи підвищення кваліфікації працівників

служби.

Розроблено і апробовано в ході дослідної роботи такі алгоритми: психологічний супровід адаптації учнів 1 класу в умовах НУШ до освітнього процесу; психологічний супровід адаптації учнів 5 класу до освітнього процесу; психологічний супровід адаптації учнів 10 класу до освітнього процесу; психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами; первинна соціальна профілактика різних форм насильства в учнівському середовищі; алгоритм первинної профілактики алкоголізації підлітків у ЗЗСО; алгоритм створення осередку громадянського суспільства у закладі освіти.

Зазначені алгоритми сприятимуть стандартизації процесу надання допомоги учасникам освітнього процесу, зменшать ймовірність похибок чи помилок у діяльності недосвідчених психологів і можуть бути використані для створення протоколів діяльності працівника психологічної служби закладу освіти.

Цільовою групою користувачів результатами виконаного наукового дослідження є практичні психологи, соціальні педагоги, методисти психологічної служби у системі освіти, керівники обласних управлінь освіти і науки, викладачі обласних ІППО, керівники освітніх закладів, студенти відповідних спеціальностей, викладачі ЗВО.

Таким чином, в ході виконання наукового дослідження:

- ***уперше розроблено*** цілісні технології психологічного та соціально-педагогічного супроводу всіх учасників освітнього процесу:

 - орієнтовні циклограми діяльності практичного психолога та соціального педагога відповідно до специфіки закладів освіти різного типу;

 - діагностичні мінімуми для застосування до різних цільових груп за напрямками діяльності відповідно до циклограм;

 - алгоритми діяльності працівників психологічної служби з актуальних проблем, що існують зараз у практиці освіти;

- ***удосконалено*** шляхом стандартизації та інноваційних розробок

методичне забезпечення діяльності практичних психологів та соціальних педагогів в закладах освіти різних типів;

- *набуло подальшого розвитку* теоретичне обґрунтування та практичне впровадження проєктно-технологічного підходу в діяльність фахівців психологічної служби у системі освіти.

За результатами наукового дослідження, відповідно до Технічного завдання підготовлено: 1 методичний посібник; 2 методичні рекомендації; 21 статтю, у т.ч. 5 – у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 2 – у зарубіжних виданнях, 14 – в інших наукових фахових виданнях; 7 публікацій у матеріалах конференцій; 3 тези. Найбільш вагомим результатом можна вважати методичний посібник «Алгоритми діяльності працівників психологічної служби» та методичні рекомендації «Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби» і «Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби», які підготовлено на засадах проєктно-технологічного підходу.

1.2. Виконання Програми спільної діяльності МОН України і НАПН України

У звітному році співробітники лабораторії прикладної психології освіти – виконавці теми завершили роботу над такими пунктами Програми спільної діяльності МОН України і НАПН України:

Номер та назва пункту Програми	Виконавці	Результати
1. Удосконалення законодавства України у сфері освіти	УНМЦ практичної психології і соціальної роботи	Протягом 2019 р. науковими працівниками УНМЦ практичної психології і соціальної роботи підготовлено та подано пропозиції до проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку конкурсного відбору та фінансування Національним фондом досліджень України проєктів з виконання наукових досліджень і розробок» (Лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 31.07.2019 р. №64).
2. Розроблення	УНМЦ	Директор Центру Панок В.Г. є членом робочої групи з

концептуальних та нормативних документів у галузі освіти	практичної психології і соціальної роботи	розроблення проекту нормативно-правового акта щодо засад державної політики розвитку державної дослідницької інфраструктури (Наказ МОН України від 07.05.2019 р. №618).
4. Експертиза освітніх проектів, підготовка аналітичних матеріалів	УНМЦ практичної психології і соціальної роботи	<p>УНМЦ практичної психології і соціальної роботи підготовлено такі аналітичні матеріали:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Інформація про стан виконання Плану заходів Міністерства освіти і науки України щодо розвитку психологічної служби системи освіти України на період до 2020 року у 2018-2019 н.р. (Лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 30.05.2019 р. №54); – Інформація про стан реалізації Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (Лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 02.10.2019 р. №73). <p>На виконання листа ДНЗ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України (лист № 22.1/10-1467 від 23.04.2019 р.) підготовлено експертний висновок рукопису навчально-методичного посібника для тренерів з сексуальної просвіти «Повага. Любов. Секс» (автори Самусь В. В. та ін.) (Лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 08.05.2019 р. №50).</p>
5. Експериментальна та інноваційна освітня діяльність; науково-методичний супровід експериментів всеукраїнського рівня	УНМЦ практичної психології і соціальної роботи	<p>У 2019 р УНМЦ практичної психології і соціальної роботи виконував I (організаційний) етап дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня «Психолого-педагогічний супровід формування соціально успішної особистості учня початкової школи» (затверджено наказом МОН України від 08.08.2018 р. №887), яка проводиться на базі закладів загальної середньої освіти (ЗСО) міста Києва.</p> <p>За результатами I етапу реалізовано такі завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> – створено науково-методичну раду, членами якої є директори всіх експериментальних ЗСО та науково-педагогічні працівники Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка та НПУ імені М.П.Драгоманова; – операционалізовано систему базових понять дослідження; – проведено теоретичні семінари, регіональний науково-практичний семінар «Формування соціально успішної особистості молодшого школяра в освітньому процесі колегіуму «Олімп»: реалії і перспективи»; – педагогічними колективами експериментальних ЗСО прийнято рішення щодо вивчення курсів «Логічний калейдоскоп» (1 клас), «Логіка» (2 – 4 класи) (автор: Митник О.Я.); – прийнято рішення розробити курс для учнів початкової школи «Мої емоції» (відповідальна: Ю.О. Святенко, кандидат психологічних наук) з метою розвитку

		соціального та емоційного інтелекту у позакласній роботі; – створено діагностичний інструментарій, спрямований на виявлення стану сформованості соціально успішної особистості учня початкової школи; стану готовності вчителя, батьків до формування соціально успішної особистості учня.
96. Розроблення пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової бази діяльності психологічної служби системи освіти	УНМЦ практичної психології і соціальної роботи	У 2019 р. Наказом МОН України створено робочу групу, до якої увійшли: директор Центру Панок В.Г., наукові співробітники Лунченко Н.В. та Сосновенко Н.В. За результатами роботи розроблено типову документацію працівників психологічної служби, яку затверджено Листом МОН України від 24.07.2019 № 1/9-477 “Про типову документацію працівників психологічної служби у системі освіти України”.
98. Експериментальна апробація і впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти	УНМЦ практичної психології і соціальної роботи	<p>В ході виконання наукового дослідження «Науково-методичні засади розроблення та впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти» у 2017-2018 р. було видано методичні рекомендації:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Горленко В. М., Острова В. Д., Панок В. Г. (заг. ред.) та ін. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 106 с. 2. Горленко В. М., Луценко Ю.А., Острова В. Д. та ін. Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 132 с. <p>За результатами 2019 року підготовлено рукопис методичного посібника «Алгоритми діяльності працівників психологічної служби», обсягом 5,0 а.а.</p> <p>Результати дослідження було апробовано на 5 експериментальних майданчиках – закладах дошкільної, загальної середньої та професійної освіти.</p> <p>Опубліковані методичні рекомендації розміщено для безкоштовного розповсюдження на сайті Електронної бібліотеки НАПН України. Станом на 01.10.2019 р. загальна кількість завантажень становила 11 662. Також частина матеріалу «Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби» було застосовано при підготовці Громадською організацією «Всеукраїнська асоціація практикуючих психологів» Журналу роботи для практичних психологів і соціальних педагогів, які були розповсюджені серед фахівців психологічної служби накладом 1660 прим.у областях: Дніпропетровська – 332; Донецька – 18, Закарпатська – 395, Івано-Франківська – 10,</p>

		<p>м. Київ – 38, Кіровоградська – 32, Львівська – 66, Одеська – 119, Сумська – 138, Тернопільська – 26, Харківська – 21, Херсонська – 36, Хмельницька – 181, Черкаська – 53, Чернівецька – 153, Чернігівська – 42.</p> <p>Також дані розробки були рекомендовані для застосування у листі МОН України від 18.07.2019 р. №1/9-462 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2019/2020 н.р.».</p>
<p>114. Проведення спільних науково-методичних конференцій, науково-практичних семінарів, круглих столів тощо</p>	<p>УНМЦ практичної психології і соціальної роботи</p>	<p>В рамках Всеукраїнського дня психолога Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти організував спільно з Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи НАПН України VIII обласний Психологічний Форум «Психологічні горизонти: теоретичний потенціал та практичні інновації», м. Суми, 25.04. 2019 р.</p> <p>У роботі Форуму взяли участь практичні психологи, соціальні педагоги, методисти з психологічної служби з районів, міст, об'єднаних територіальних громад області загальною кількістю 80 осіб.</p> <p>Марухина І.В., науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти виступила представником Центру в організаційному комітеті.</p> <p>Панок В.Г., директор УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, виступив з авторською лекцією «Психологічний супровід освітніх реформ в умовах децентралізації».</p> <p>Сосновенко Н.В., науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти провела майстер-клас «Робота психолога з формування безпечного освітнього середовища».</p> <p>Під час Форуму практичні психологи, методисти з психологічної служби були нагороджені переможці обласного огляду-конкурсу на кращий психологічний кабінет закладів загальної середньої освіти та переможці II (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» в номінації «Профілактичні програми».</p>

1.3. Психологічні та педагогічні інновації

Новітні педагогічні і психологічні освітні технології, розроблені в ході виконання наукового дослідження виконавцями теми:

1. Програма факультативного курсу «Основи психологічної культури особистості», авторка: Романовська Д.Д.

Мета курсу: розвиток соціально-психологічної компетентності та

формування психологічної культури здобувачів освіти.

Курс «Основи психологічної культури особистості» повинен забезпечити реалізацію таких завдань:

- надати учням базові знання з психології особистості;
- ознайомити їх з моделями конструктивної поведінки та ефективного спілкування;
- орієнтувати учнівську молодь на процес самопізнання;
- сприяти розвитку творчого мислення учнів та здатності до критичної обробки інформації;
- мотивувати учнів до саморозвитку та самовдосконалення.

Курс розрахований на 34 години та складається з трьох розділів: «Базові знання про особистість у сучасній психології» - 12 годин; «Соціально-психологічний контент міжособистісного спілкування» - 8 годин; «Розвиток (розширення) свідомості та самореалізація» - 14 годин.

Опубліковано: Романовська Д.Д., Зузак О.В. Бобик С.М. Збірник програм факультативних курсів для застосування в роботі працівників психологічної служби системи освіти. Чернівці, 2019. 52 с.

2. Програма факультативного курсу «Мандруючи до зрілості», авторки: Романовська Д.Д., Бобик С.М.

Мета програми: Формування статевої свідомості та відповідальної сексуальності здобувачів освіти.

Завдання програми:

1. Підвищення відповідальності молоді перед шлюбом і сімейним життям.
2. Формування в юнаків та дівчат високого рівня етико-психологічної та психосексуальної культури.
3. Підвищення соціальної престижності ролі батьківства та материнства.
4. Формування психологічної готовності юнаків і дівчат до шлюбу.
5. Опанування учнями навичок самоаналізу й саморозуміння,

розуміння почуттів і мотивів поведінки оточуючих, уміння робити вибір і брати на себе відповідальність.

6. Засвоєння учнями навичок конструктивного спілкування.

7. Формування навичок здорового способу життя, життєвих компетентностей.

Програма курсу «Мандруючи до зрілості» розрахована на 35 години (1 година на тиждень + додаткова година) та складається з семи розділів: «Вступ. Психологія як наука про індивідуальні якості особистості», «Людина – істота статева», «Статева соціалізація», «Психосексуальна культура», «Міжособистісна взаємодія», «Відповідальна сексуальність», «Сім'я і роль сексуальності».

Опубліковано: Романовська Д.Д., Зузак О.В. Бобик С.М. Збірник програм факультативних курсів для застосування в роботі працівників психологічної служби системи освіти. Чернівці, 2019. 52 с.

3. Програма факультативного курсу «Основи психології та педагогіки», авторки: Романовська Д.Д., Зузак О.В.

Мета курсу: розвиток психолого-педагогічної компетентності, інноваційного мислення та активізація механізмів саморозвитку здобувачів освіти, які мають установку на вибір педагогічної професії.

Програма курсу має такі завдання:

–ознайомити учнів з базовими поняттями, принципами психології та педагогіки, інноваційними психолого-педагогічними технологіями в новій українській школі;

–проаналізувати особливості професійної педагогічної діяльності і особистості педагогів (вчителів, практичних психологів, соціальних педагогів) як суб'єктів освітнього процесу;

–сприяти розвитку емоційного інтелекту, творчого мислення та організаційно-комунікативних здібностей учнів;

–виробити в учнів уміння та навички застосування набутих знань у практичних сферах своєї діяльності, активізувати механізми особистісного та творчого саморозвитку та стратегії самопобудови.

Курс розрахований на 36 години і складається з таких семи розділів: «Предмет психології як науки» (4 год), «Особливості пізнавальних процесів» (4 год), «Психологія особистості» (7 год), «Психологія спілкування» (7 год), «Предмет і завдання педагогіки» (4 год), «Навчання та виховання як складові цілісного педагогічного процесу» (5 год), «Професійно-особистісні якості педагогічного працівника» (5 год).

Опубліковано: Романовська Д.Д., Зузак О.В. Бобик С.М. Збірник програм факультативних курсів для застосування в роботі працівників психологічної служби системи освіти. Чернівці, 2019. 52 с.

4. Програма тренінгового курсу (спецкурсу) для педагогічних працівників та практичних психологів, соціальних педагогів «Соціально-педагогічна профілактика суїцидальних тенденцій підлітків та молоді»,
авторка: Романовська Д.Д.

Метою тренінгового спецкурсу є забезпечення розвитку професійної компетентності педагогічних працівників, фахівців психологічної служби та їх підготовка до здійснення якісної соціально-психологічної профілактики суїцидальних тенденцій підлітків та молоді в закладах освіти.

Основні завдання тренінгового спецкурсу:

– підвищити обізнаність педагогічних працівників, фахівців психологічної служби з теоретичними основами та сучасними технологіями профілактичної роботи щодо виявлення суїцидальних тенденцій в поведінці підлітків, молоді;

– вдосконалити навички виявлення ознак суїцидальної поведінки у підлітків та молоді у процесі спостереження, діагностичної та аналітично-прогностичної роботи;

– вдосконалити навички довірливого та підтримуючого спілкування, консультативної допомоги батькам, учням;

– розвинути вміння доцільно добирати й використовувати різні форми і методи профілактичної роботи з учнями, батьками, педагогічним колективом із формування цінності життя, запобігання суїцидам;

– сформувати усвідомлення необхідності самоосвітньої роботи із зростання психологічної компетентності;

– сформувати установку на пріоритетність запобігання суїцидальних тенденцій в закладах освіти засобами первинної, за потреби вторинної профілактики.

Тривалість курсу (спецкурсу) запропонована для різних форматів курсів: для 106-годинних курсів розраховано на 20 годин: з яких 12 годин аудиторної роботи; 2 години семінару – підсумковий контроль; 6 години самостійної роботи; для 72-годинних курсів розраховано на 14 годин, з яких: 6 годин аудиторної роботи; 2 години семінару – підсумковий контроль; 6 години самостійної роботи.

Опубліковано: Романовська Д.Д., Мінтянська Р.І. Збірник програм спецкурсів для підвищення кваліфікації спеціалістів психологічної служби системи освіти. Чернівці, 2019. 80 с.

5. Програма тренінгового курсу (спецкурсу) для практичних психологів, соціальних педагогів, вчителів «Соціально-психологічна профілактика та подолання булінгу, мобінгу в освітньому середовищі», авторки: Романовська Д.Д., Зузак О.В.

Метою спецкурсу є забезпечення розвитку професійної компетентності педагогічних працівників, фахівців психологічної служби та підготовки їх до здійснення ефективної профілактики негативних явищ в учнівському середовищі та подолання наслідків булінгу, мобінгу, насилля.

Завдання спецкурсу:

– підвищити обізнаність фахівців з теоретичних аспектів та механізмів виникнення агресивної поведінки, булінгу, мобінгу;

– розвинути вміння розпізнавати маркери булінгу в поведінці дитини;

– оволодіти технологіями системної профілактики булінгу у класному колективі;

– набути умінь використовувати ефективні технології, методи розвитку асертивної та безпечної поведінки в учнів різних вікових груп;

– вдосконалити навички довірливого та підтримуючого спілкування, консультативної допомоги батькам, учням.

Тривалість тренінгового курсу (спецкурсу): запропоновано II варіанти для різних форматів курсів підвищення кваліфікації фахівців: повний – розраховано на 22 годин: з яких 14 годин аудиторної роботи; 2 години семінару – підсумковий контроль; 6 годин самостійної роботи; скорочений – розраховано на 14 годин, з яких: 6 годин аудиторної роботи; 2 години семінару – підсумковий контроль; 6 годин самостійної роботи.

Опубліковано: Романовська Д.Д., Мінтянська Р.І. Збірник програм спецкурсів для підвищення кваліфікації спеціалістів психологічної служби системи освіти. Чернівці, 2019. 80 с.

6. Програма навчального спецкурсу для курсів підвищення кваліфікації практичних психологів та соціальних педагогів «Психологічний супровід підготовки до ЗНО», авторки: Романовська Д.Д., Твардовська О.І.

Мета спецкурсу: забезпечення розвитку професійної компетентності працівників психологічної служби та підготовки їх до здійснення якісного психологічного супроводу підготовки учнів випускних класів, батьків і педагогів до підготовки та проходження ЗНО (ДПА) в умовах освітньої діяльності.

Основні завдання спецкурсу:

– ознайомити практичних психологів, соціальних педагогів з теоретичними основами розвитку психічних процесів особистості в психологічній науці;

– навчити здійснювати системний підхід у питаннях діагностики, розвитку та корекції психічних процесів та станів особистості педагогів, учнів, батьків;

– розвивати вміння застосовувати психолого-педагогічні методики та вправи з метою профілактики стресів, налаштовувати психічну сферу учня на процедуру тестування та оптимальну реалізацію психічних можливостей, емоційної саморегуляції учня.

Тривалість спецкурсу: 14 годин, з яких: 2 години науково-методичної підготовки, 6 годин практичної підготовки; 6 годин самостійної роботи. Програма спецкурсу складається з двох частин: «Науково-практична підготовка», «Методична та практична підготовка за різними технологіями (майстер – клас)».

Схвалено для використання в закладах освіти Науково-методичною комісією з проблем виховання дітей та учнівської молоді Міністерства освіти і науки України (протокол № 4 від 30.09.2019р.)

Опубліковано: Романовська Д.Д., Мінтянська Р.І. Збірник програм спецкурсів для підвищення кваліфікації спеціалістів психологічної служби системи освіти. Чернівці, 2019. 80 с.

7. Алгоритм психологічного супроводу адаптації учнів 1 класу до освітнього процесу в умовах НУШ, авторка: Марухіна І. В.

Мета: створення сприятливих умов для соціального та інтелектуального розвитку першокласників, збереження їх психічного здоров'я та надання психологічної підтримки усім учасникам освітнього процесу відповідно до цілей та завдань НУШ.

Завдання:

– розвиток особистісних якостей учня (соціально-комунікативний, емоційний, пізнавальний розвиток);

– формування у дітей стресостійкості, уміння знаходити власні ресурси у скрутній ситуації;

– попередження дезадаптації у першокласників;

– підвищення психологічної компетентності педагогів та батьків щодо психологічних аспектів НУШ;

– попередження професійного вигорання педагогів, формування в них стресостійкості.

Представлено орієнтовний план психологічного супроводу адаптації першокласників до навчання в школі, який складається з шести етапів, які відповідають загальноприйнятому алгоритму роботи практичного психолога щодо супроводу адаптації першокласника до навчання у школі. У той же час найбільшу увагу приділено першому місяцю навчання, періоду, коли формується загальне ставлення дитини до школи.

Опубліковано: Алгоритми діяльності працівників психологічної служби : Т. 1 / авт. кол. за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 138 с.

8. Алгоритм створення осередку громадянського суспільства у закладі освіти, автор Рибалка В. В..

Мета: підготовка учнівської молоді до виконання своїх громадянських обов'язків уже в освітянському осередку громадянського суспільства.

Алгоритм складається з таких етапів:

1. Збір громади та організація громадянського суспільства.
2. Правове забезпечення та легітимізація діяльності громадянського суспільства.
3. Висування нагальних проблем і пропозицій та їх громадське обговорення і затвердження (деліберація).
4. Формування першочергових проектів вирішення нагальних проблем та планів їх реалізації.
5. Голосування та референдум, мобілізація суспільних і державних ресурсів на виконання пріоритетних проектів.
6. Контроль та відповідальність суспільства і влади за виконання прийнятих проектів.

7. Звіт про виконання проектів, законодавче забезпечення удосконалення і визначення наступних етапів роботи громадянського суспільства.

Запропонований алгоритм визначає логіку, послідовність дій з розвитку та діяльності освітянського осередку громадянського суспільства, що необхідно для розуміння його сутності. Громадянське суспільство може утворюватися і функціонувати шляхом певної модифікації традиційних зібрань громадян або об'єднаних територіальних громад, передбачених реформою децентралізації.

Опубліковано: Алгоритми діяльності працівників психологічної служби : Т. 1 / авт. кол. за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 138 с.

9. Інтерактивне заняття для учнів та учениць 5-7 класів «Протидія булінгу в дитячому середовищі», авторки: Сосновенко Н.В., Андреевкова В.Л.

Мета: ознайомити учнів з поняттями «булінг», «види та прояви булінгу», сформувати нульову толерантність до булінгу (неприпустимість проявів насильства та булінгу в дитячому середовищі), ознайомити з механізмом реагування та звернення у ситуації булінгу.

Завдання:

- виробити правила уникнення булінгу в дитячому колективі;
- сформувати знання про необхідність звернення за допомогою в ситуації булінгу;
- опрацювати рекомендації як справитися з булінгом;
- ознайомити з діяльністю Національної дитячої «гарячої лінії» (НДГЛ);
- сприяти формуванню уявлення про роботу НДГЛ як безпечного комфортного середовища для отримання послуг.

Загальна тривалість заняття: 45-90 хв.

Опубліковано: Андрєєнкова В. Л., Мельничук В. О., Калашник О. А. та ін.. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід : Метод. посіб. К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 132 с.

Схвалено для використання в закладах освіти Науково-методичною комісією з проблем виховання дітей та учнівської молоді Міністерства освіти і науки України (протокол № 4 від 30.09.2019р.).

10. Інтерактивне заняття для персоналу закладу освіти «Протидія булінгу», авторки: Сосновенко Н.В., Мельничук В. О.

Мета: надати інформацію про булінг, як прояв насильства; опанувати важливість системної роботи і залученість всіх учасників освітнього процесу до протидії булінгу; визначити роль та можливості обслуговуючого персоналу в системі протидії булінгу.

Завдання:

- опрацювати на практиці види, прояви та наслідки булінгу,
- ознайомити учасників та учасниць з порадами, як ідентифікувати дитину, яка потрапила в ситуацію булінгу, як їй допомогти;
- навчити куди/до кого звернутись, якщо вони дізнались або стали свідками ситуації булінгу.

Загальна тривалість заняття: 45-60 хв.

Опубліковано: Андрєєнкова В. Л., Мельничук В. О., Калашник О. А. та ін.. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід : Метод. посіб. К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 132 с.

Схвалено для використання в закладах освіти Науково-методичною комісією з проблем виховання дітей та учнівської молоді Міністерства освіти і науки України (протокол № 4 від 30.09.2019р.).

11. Інтерактивне заняття для учнів та учениць 8-11 класів «Протидія булінгу в учнівському середовищі», авторки: Сосновенко Н.В., Мельничук В. О.

Мета: ознайомити з поняттями «булінг», «види та прояви булінгу», формувати негативне ставлення до булінгу (неприпустимість проявів

насильства та булінгу в дитячому середовищі), ознайомити з механізмом реагування та звернення у ситуації булінгу.

Завдання:

- виробити в учнів та учениць навички безпечної поведінки у конкретній ситуації, пошук шляхів захисту у ситуації булінгу;
- опрацювати питання «Як можна протистояти булінгу?»;
- ознайомити учнів та учениць, куди/до кого можна звернутись, якщо опинились, чи стали свідками булінгу.
- виробити правила уникнення булінгу в дитячому колективі;
- формувати в учнів та учениць навички відповідальної та безпечної поведінки, спонукати підлітків до пошуку шляхів захисту у небезпечних для них ситуаціях.

Загальна тривалість заняття: 45-90 хв.

Опубліковано: Андрєєнкова В. Л., Мельничук В. О., Калашник О. А. та ін.. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід : Метод. посіб. К.: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 132 с.

Схвалено для використання в закладах освіти Науково-методичною комісією з проблем виховання дітей та учнівської молоді Міністерства освіти і науки України (протокол № 4 від 30.09.2019р.).

РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА

У звітному році наукові працівники Лабораторії прикладної психології освіти – виконавці наукового дослідження здійснювали експериментальну роботу на всеукраїнському рівні (1 експеримент) та рівні структурного підрозділу підвідомчої установи НАПН України (3 експерименти, 1 – завершено) за темами:

1. Тема експериментальної роботи: «Психолого-педагогічний супровід формування соціально успішної особистості учня початкової школи», терміни: 09.2018 – 08. 2023 рр.;

Науковий керівник експериментальної роботи:

Віталій Григорович Панок, доктор психологічних наук, професор, директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України;

Номер і дата договору, з ким укладено договір: наказ МОН України від 08.08.2018 №887 «Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Психолого-педагогічний супровід формування соціально успішної особистості учня початкової школи» у вересні 2018-серпні 2023 року»;

За рівнями освіти: початкова освіта, післядипломна освіта.

Пріоритетний напрям (тематика) відповідно до Пріоритетних напрямів (тематики) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок Національної академії педагогічних наук України, затверджених постановою загальних зборів НАПН України від 17 листопада 2017 р. № 1-1/2-8: Напрямок 18. Прикладна психологія. Професійна психологія.

Рівень експерименту: всеукраїнський.

На даному етапі дослідження на експериментальних майданчиках відпрацьовується психолого-педагогічний супровід формування соціально успішної особистості учня початкової школи, складовими якої є розвиток

поняттєвого мислення, емоційного інтелекту молодшого школяра та виховання ціннісних орієнтирів, що передбачає роботу з дітьми молодшого шкільного віку, їхніми батьками та вчителями;

– *результати експерименту, отримані впродовж звітнього року відповідно до етапу експерименту*: створено науково-методичну раду за участі директорів експериментальних ЗСО та науково-педагогічних працівників Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка та НПУ імені М.П.Драгоманова; виокремлено систему базових понять дослідження; проведено теоретичні семінари, регіональний науково-практичний семінар «Формування соціально успішної особистості молодшого школяра в освітньому процесі колегіуму «Олімп»: реалії і перспективи»; педагогічними колективами експериментальних ЗСО прийнято рішення про вивчення курсів: «Логічний калейдоскоп» (1 клас), «Логіка» (2 – 4 класи) (автор: Митник О.Я.); прийнято рішення розробити курс для учнів початкової школи «Мої емоції» (відповідальна: Ю.О. Святенко, кандидат психологічних наук) з метою розвитку соціального та емоційного інтелекту у позакласній роботі; створено діагностичний інструментарій, спрямований на виявлення стану сформованості соціально успішної особистості учня початкової школи; стану готовності вчителя, батьків до формування названої особистості. Детальний аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження висвітлено у публікації: Митник О.Я. Психолого-педагогічний супровід формування соціально успішної особистості учня початкової школи /Початкова школа. № 11. – 2018. - С. 1 – 5.

Діагностовано внутрішній потенціал педагогічного колективу до експериментальної діяльності, а саме: прагнення до професійного самовдосконалення. Визначено, що у педагогів з середнім рівнем розвитку прагнення до професійного самовдосконалення відсутня система саморозвитку, орієнтація на розвиток сильно залежить від умов. Для даної категорії педагогів планується розробити індивідуальні плани

експериментальної роботи із визначенням термінів виконання певних завдань.

2. Тема експериментальної роботи, терміни: «Науково-методичний супровід діяльності психологічної служби системи освіти в умовах децентралізації», 09.2017-12.2020 рр.

Науковий керівник експериментальної роботи: директор Центру, доктор психологічних наук, професор В.Г. Панок.

Номер і дата договору, з ким укладено договір:

1) Договір про проведення експериментальної роботи від 01.06.2017 р., заключний між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України та Сумським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти;

2) Договір про проведення експериментальної роботи від 04.09.2017 р., заключний між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України та Дніпропетровським обласним методичним психолого-медико-педагогічним центром;

3) Договір про проведення експериментальної роботи від 25.09.2017 р., заключний між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України та Запорізьким обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти.

За рівнями освіти: дошкільна освіта, початкова освіта, базова середня освіта, профільна середня освіта, післядипломна педагогічна освіта.

Пріоритетний напрям: (тематика) відповідно до Пріоритетних напрямів (тематики) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок Національної академії педагогічних наук України, затверджених постановою загальних зборів НАПН України від 17 листопада 2017 р. № 1-1/2-8): Напрямок 18. Прикладна психологія. Професійна й організаційна психологія.

Рівень експерименту: рівень установи.

На даному етапі дослідження на експериментальних майданчиках

відпрацьовувались дві основні інновації: упровадження циклограм діяльності практичного психолога і соціального педагога та методика створення первинного осередку громадянського суспільства у закладі освіти.

Циклограми діяльності працівників психологічної служби застосовуються для координації активностей фахівців різних навчальних закладів різних форм власності та різного підпорядкування як тих, що входять до ОТГ, так і таких, що належать до муніципальної власності. Таким чином, створюються можливості збереження єдиного методичного підпорядкування, застосування єдиних методик роботи та єдиного методичного забезпечення і методичної підтримки.

На експериментальних майданчиках відпрацьовувались також і технології створення первинного осередку громадянського суспільства у закладі освіти. Шляхом проведення навчальних семінарів і тренінгів у закладах освіти створювались можливості: ідентифікації найбільш актуальних проблем закладу освіти; визначення можливостей педагогічного та учнівського колективів щодо розробки проектів вирішення цих проблем та залучення соціальних педагогів і практичних психологів для їх розв'язання.

Експериментальна робота здійснювалась у трьох областях, а її координацію здійснювали: Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, КЗО ««Дніпропетровський обласний методичний ресурсний центр» Дніпропетровської обласної ради».

На базі вказаних областей було проведено навчальні семінари для методистів районів і новостворених ОТГ за темою: «Психологічний супровід освітніх реформ в умовах децентралізації». Загальна кількість учасників – 87. В ході семінарів слухачі поділились досвідом організації методичного супроводу працівників психологічної служби та застосування циклограм у практичній роботі. Співробітниками Центру було проведено анкетування слухачів з метою виявлення найбільш актуальних проблем методичного забезпечення діяльності працівників психологічної служби в ОТГ та

організації підвищення кваліфікації та атестації фахівців.

Серед виявлених проблем необхідно назвати наступні: недостатня нормативна база для організації підвищення кваліфікації та атестації практичних психологів і соціальних педагогів; недостатньо методичних матеріалів і курсів підвищення кваліфікації з проблеми надання допомоги постраждалим від військових дій; недостатнє методичне забезпечення розвитку громадських ініціатив серед шкільної громади та активного залучення батьків до вирішення проблем освітнього закладу; фактична відсутність методик формування основ громадянського суспільства у закладі освіти; незадовільний рівень комунікації між працівниками психологічної служби і методичними підрозділами.

Найбільш вірогідними шляхами розв'язання виявлених проблем у методичному забезпеченні працівників психологічної служби закладів освіти новостворених ОТГ вбачаємо наступні: запровадження планування і звітності роботи на основі річних циклограм роботи; налагодження комунікацій як між працівниками психологічної служби закладів освіти, так і між ними і методичними структурами на основі застосування ІК технологій; застосування єдиних алгоритмів роботи, що базуються на методології проектно-технологічного підходу і стосуються розв'язання найбільш типових проблем освітнього процесу; проведення навчальних семінарів працівниками психологічної служби, в основному – соціальними педагогами, у шкільному середовищі (адміністрація, педагоги, учнівська і батьківська громадськість) зі створення первинних осередків громадянського суспільства у закладі освіти.

Попередні результати, що були одержані в ході експериментування, показали, що застосування названих інноваційних технологій мають позитивну перспективу для більш широкого застосування. На експериментальних майданчиках відмічено підвищення рівня координації працівників психологічної служби як між собою, так і з районними/міськими центрами психологічної служби та обласними інститутами післядипломної педагогічної освіти. Виявлено підвищення рівнів соціальної активності,

відповідальності та довіри у міжособистісних стосунках усіх учасників освітнього процесу. Основним результатом у цьому напрямі стало створення груп громадського контролю та здійснення відповідних активностей, спрямованих на покращання ситуації у закладі освіти.

Так, наприклад, в Сумській області уведено посади методистів, відповідальних за діяльність психологічної служби, в 20 районах і містах та 14 ОТГ. На веб-сайтах 37 органів управління освітою, у тому числі 16 ОТГ, створено сторінки психологічної служби, на яких розміщено коректну інформацію про нормативно-правові засади діяльності психологічної служби та експериментальні матеріали – методичні рекомендації та методичні посібники.

Подальші зусилля дослідників будуть спрямовані не тільки на покращення методичних матеріалів, забезпечення якості підвищення кваліфікації працівників психологічної служби з названої проблематики, а й на визначення ефективності упровадження результатів дослідної роботи у закладах освіти експериментальних областей.

3. Тема експериментальної роботи, терміни: «Науково-методичні засади розроблення та впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти», 09.2017-12.2019 рр.

Науковий керівник експериментальної роботи: Панок Віталій Григорович, доктор психологічних наук, професор.

Номер і дата договору, з ким укладено договір:

Договір від 14.09.2017 р., заключний між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України та Навчально-методичним центром психологічної служби системи освіти Вінницької області.

За рівнями освіти: Дошкільна освіта, початкова освіта, базова середня освіта, профільна середня освіта, освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта.

Пріоритетний напрям (тематика) відповідно до Пріоритетних

напрямів (тематики) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок Національної академії педагогічних наук України, затверджених постановою загальних зборів НАПН України від 17 листопада 2017 р. № 1-1/2-8: Напрямок 18. Прикладна психологія. Професійна й організаційна психологія.

Рівень експерименту: Рівень установи

Заключні результати експериментальної роботи (до 1 арк.)

– інформація про інновації, що відпрацьовуються (короткий опис);

Протягом звітної періоду розроблено та надано фахівцям психологічної служби – учасникам експерименту:

1. Методичні рекомендації щодо впровадження орієнтовних циклограм:

- циклограма діяльності практичного психолога та соціального педагога закладу дошкільної освіти;

- циклограма діяльності практичного психолога та соціального педагога закладу загальної середньої освіти;

- циклограма діяльності практичного психолога та соціального педагога закладу професійно-технічної освіти.

2. Методичні рекомендації «Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби», які містять особливості діагностичної роботи працівників психологічної служби з різними цільовими аудиторіями та перелік психодіагностичних методик та методик для соціально-психологічних обстежень:

- діагностичний мінімум. Заклад дошкільної освіти;

- діагностичний мінімум. Заклад загальної середньої освіти.

(Початкова школа, основна школа, старша школа);

- діагностичний мінімум. Педагогічні працівники.

3. Алгоритми діяльності працівників психологічної служби. Видано методичний посібник, в який увійшли такі алгоритми:

- психологічний супровід адаптації учнів 1 класу до освітнього процесу

в умовах Нової української школи;

- психологічний супровід адаптації учнів 5 класу до освітнього процесу;

- психологічний супровід адаптації учнів 10 класу до освітнього процесу;

- психологічний супровід дітей з особливими освітніми потребами у ЗЗСО;

- алгоритм первинної профілактики насильства в учнівському середовищі;

- алгоритм первинної профілактики алкоголізації підлітків у ЗЗСО;

- алгоритм створення осередку громадянського суспільства у закладі освіти.

За результатами експериментальної роботи розроблено та проведено вебінари «Алгоритм роботи практичного психолога з профілактики насильства серед учнів» та «Як запобігти боулінгу в школі: формуємо системний підхід» для працівників психологічної служби, у якому взяли участь як учасники експерименту, так і фахівці з різних областей України (загальна кількість учасників понад 6000 осіб).

Таким чином, в ході експерименту «Науково-методичні засади розроблення та впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти» відпрацьовувалися *цілісні технології* діяльності працівників психологічної служби – практичних психологів та соціальних педагогів закладів освіти різних типів. Застосування комплексу циклограм, діагностичних мінімумів та алгоритмів діяльності сприяє оптимізації процесу планування та здійснення практичної діяльності фахівців за різними напрямками.

Визначено, що існує нагальна потреба у подальшому вдосконаленні цілісних технологій роботи працівників психологічної служби, особливо у оцінці ефективності діяльності фахівців за різними напрямками.

Необхідним є подальше впровадження проектно-технологічного

підходу в діяльність працівників психологічної служби, а саме:

- розробка протоколів діяльності практичних психологів та соціальних педагогів;

- розробка алгоритмів діяльності з різних напрямів роботи практичних психологів та соціальних педагогів закладів освіти різних типів;

- розробка та впровадження Електронного кабінету психолога.

Змінами після запропонованих нововведень стане оптимізація планування та звітності діяльності фахівців психологічної служби закладів освіти, підвищення ефективності діяльності фахівців психологічної служби закладів освіти.

4. Тема експериментальної роботи, терміни: «Науково-методичні основи психологічної підготовки вчителя до забезпечення освітнього процесу в умовах реалізації Концепції нової української школи», 06.2018-12.2022 рр.

Науковий керівник експериментальної роботи: Панок Віталій Григорович, доктор психологічних наук, професор.

Номер і дата договору, з ким укладено договір: Угода від 27.06.2018 р. про науково-методичне співробітництво УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України та Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

За рівнями освіти: Освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта.

Пріоритетний напрям (тематика) відповідно до Пріоритетних напрямів (тематики) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок Національної академії педагогічних наук України, затверджених постановою загальних зборів НАПН України від 17 листопада 2017 р. № 1-1/2-8: Напрямок 18. Прикладна психологія. Професійна й організаційна психологія.

Рівень експерименту (всеукраїнський, академічний, рівень установи, рівень підрозділу установи): Рівень установи

Згідно з Програмою експериментального дослідження на II етапі для здійснення діагностики психологічної готовності педагогів до реалізації

педагогічної діяльності в умовах реформування освіти здійснено апробацію діагностичного комплексу, який складається з таких методик: модифікований «Тест двадцяти висловлювань» М. Куна і Т. Мак-Партленда (модифікація В. Острової); методика Дембо-Рубінштейн (модифікація А. Прихожан); опитувальник мотивів професійної діяльності (Т. Францева); опитувальник «Мотивація професійної діяльності» (К. Замфір); методика діагностики професійного вигорання В. Бойка; опитувальник «Диспозиційні стилі реагування на зміни» (Т. Базаров, М. Сичьова); опитувальник «Толерантність до невизначеності» (А. Фернхем, адаптація Т. Корнілової).

За результатами апробації змінено та вдосконалено інструкції та процедуру дослідження, визначено поняттєво-категоріальний апарат експерименту. Розширено географію вибірки дослідження та збільшено кількість респондентів, а саме: продіагностовано 123 педагогічних працівників закладів дошкільної освіти та загальної середньої освіти Дніпропетровської (10 осіб), Чернігівської (33 особи) та Сумської (80 осіб) областей.

Аналіз результатів дослідження дозволяє зробити висновок про велику особисту значущість для респондентів усіх аспектів власної професійної діяльності та прагнення до самовдосконалення і підвищення фахового рівня.

Проте виявлено, що майже 10% респондентів вважають з часом зміну професії для себе необхідною та бачать себе у майбутньому не пов'язаними з педагогічною діяльністю. У 37,5% педагогічних працівників фази професійного вигорання «Напруження», «Резистенція» та «Виснаження» знаходяться на стадії формування, а в 24% респондентів ці фази є вже остаточно сформованими.

Наявність професійного вигорання у значної частини респондентів спричиняє необхідність як подальшого дослідження окресленої проблеми, так і розробки комплексу заходів з психологічного супроводу педагогічних працівників, а саме розробку індивідуалізованих освітніх програм підвищення кваліфікації вчителів з проблем психології освіти та НУШ, розробку технології психологічної супервізії вчителів.

РОЗДІЛ 3.

УПРОВАДЖЕННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПРАКТИЦІ

За результатами наукового дослідження *«Науково-методичні засади розроблення та впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти»* підготовлено до впровадження 3 виробничо-практичні публікації загальним обсягом 21,83 д.а. (11,5 а.а.), з них: 2 методичні рекомендації та 1 методичний посібник.

Важливим аспектом упровадження результатів наукових досліджень є підготовлені Центром пропозиції до проєктів або проєкти нормативно-правових документів ВРУ, КМУ, МОН, та інших центральних органів законодавчої і виконавчої влади, підготовка аналітичних матеріалів для органів державного управління.

– Аналітичні матеріали – 4:

- Інформація про стан виконання Плану заходів Міністерства освіти і науки України щодо розвитку психологічної служби системи освіти України на період до 2020 року у 2018-2019 н.р. (Лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 30.05.2019 р. №54);
- Інформація про стан реалізації Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (Лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 02.10.2019 р. №73);
- виконання наказу МОН України від 08.08.2017 р. №1127 «Про затвердження плану заходів Міністерства освіти і науки України щодо розвитку психологічної служби системи освіти України на період до 2020 року» у 2017-2018 н.р. (лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 29.05.2018 р. №64);
- впровадження Інформаційно-освітньої протиалкогольної програми «Сімейна розмова» для учнів 7-8 класів у 2017-2018 н.р. (лист УНМЦ

практичної психології і соціальної роботи від 20.09.2018 р. №101).

– *Експертні висновки щодо актуальних проблем освіти і науки, освітніх інновацій, проектів нормативно-правових документів, державних і галузевих програм – 9:*

- Наказ МОН України від 08.08.2017 р. №1127 «Про затвердження Плану заходів Міністерства освіти і науки України щодо розвитку психологічної служби системи освіти України на період до 2020 року» (лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 04.05.2017 р. №68);

- проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку конкурсного відбору та фінансування Національним фондом досліджень України проектів з виконання наукових досліджень і розробок» (Лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 31.07.2019 р. №64);

- Лист МОН України від 24.07.2019 № 1/9-477 «Про типову документацію працівників психологічної служби у системі освіти України» (Наказ МОН України від 07.02.2019 р. №146 «Про створення робочої групи з розроблення нормативно-правових актів щодо забезпечення діяльності психологічної служби у системі освіти України»);

- Постанови КМУ щодо плану заходів на 2017-2019 рр. із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 17.01.2018 р. №10);

- Положення про атестацію наукових установ (лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 29.01.2018 р. №17);

- Положення про експертні групи та експертну комісію з проведення державної атестації наукових установ (лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 25.04.2018 р. №53 та від 11.10.2018 р.);

- Методики оцінювання ефективності наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності наукової установи (лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 25.04.2018 р. №53 та від 11.10.2018 р.);

- Положення про заклад загальної середньої освіти «Авторська школа» (лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 18.05.2018 р. №60);

- експертний висновок рукопису навчально-методичного посібника для тренерів з сексуальної просвіти «Повага. Любов. Секс» (автори Самусь В. В. та ін.) на виконання листа Інститут модернізації змісту освіти № 22.1/10-1467 від 23.04.2019 р. (Лист УНМЦ практичної психології і соціальної роботи від 08.05.2019 р. №50).

У 2018 році користувачі Електронної бібліотека НАПН України здійснили **2 514 завантажень** результатів наукового дослідження «Науково-методичні засади розроблення та впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти» та розробок, які було підготовлено в ході виконання дослідження, а у 2019 році (станом на 01.12.2019р.) – **14 160 завантажень**. Загалом за період виконання наукового дослідження з 2017 по 2019 роки здійснено – **17 116 завантажень**.

Одним із прикладів успішного впровадження продукції в освітню практику є впровадження методичних рекомендацій (електронне видання): Горленко В. М., Луценко Ю. А., Острова В. Д., Сосновенко Н. В., Ткачук І. І. Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби : метод. рек. / за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 132 с. ISBN 978-617-7118-29-8.

Методичні рекомендації стали результатом I етапу наукового дослідження «Науково-методичні засади розроблення та впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти» (державний реєстраційний номер 0117U000162). Цільовою групою користувачів є практичні психологи, соціальні педагоги закладів освіти, методисти психологічної служби, керівники обласних департаментів освіти і науки, керівники закладів освіти,

студенти відповідних спеціальностей, викладачі ЗВО.

Електронне видання розміщено у репозитарію Електронної бібліотеки НАПН України за посиланням: <https://lib.iitta.gov.ua/709623/1/%D1%86%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D0%B3.pdf> . У перший рік впровадження (2018 р.) кількість завантажень склала – **967**. У 2019 році (станом на 01.12.2019) – **8 063 завантажень**.

У листі МОН України від 18.07.2019 № 1/9-462 «Про пріоритетні напрями роботи психологічної служби у системі освіти на 2019-2020 н.р.» дані методичні рекомендації рекомендовано застосовувати у діяльності фахівців психологічної служби у системі освіти України.

Протягом 2018 р. методичні рекомендації розміщено на таких сайтах:

1. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» – <https://imzo.gov.ua/psychologichnyj-suprovid-ta-sotsialno-pedahohichna-robita/informatsijna-baza-psychologiv-ta-sotsialnyh-pedahohi/navchalno-metodychni-materialy-dlya-psychologiv/psychodiahnostychna-robita/>
2. Донецький обласний навчально-методичний центр психологічної служби системи освіти – <https://dnmcp.com.ua/metodychni-rekomendacii-schodo-vprovadzhenya-ciklogram-diyalnosti-pracivnikiv-psikhologichnoi>
3. Соціально-психологічна служба м. Кропивницький – http://cmsps.kr.sch.in.ua/organizaciya_diyalnosti/metodychni_rekomendacii/
4. Відділ освіти, культури, молоді та спорту Шумської міської ради – <http://osv.shumska-gromada.gov.ua/psihologichna-sluzhba-09-02-01-05-04-2017/>
5. Івано-Франківський обласний центр практичної психології і соціальної роботи – <https://www.ipro.if.ua/predmety/ocppsr/index.php?r=site/stattya&id=2230>
6. Відділ освіти, молоді та спорту Рогатинської районної державної адміністрації – <https://rogatyn-osvita.gov.ua/psihologichna-sluzhba-12-40-44-18-03-2019/>
7. Методичне об'єднання практичних психологів ДНЗ м. Кременчука – https://psycholog-dnz.at.ua/news/metodychni_rekomendaciji_shhodo_vprovadzhenja_ciklogram_diyalnosti_pracivnikiv_psikhologichnoji_sluzhbi/2019-09-04-61
8. ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти» –

<http://www.doshkillia.ua/ciklogrami-diyalnosti-pracivnikiv-psihologichno%D1%97-sluzhbi/>

9. Науково-методичний центр практичної психології та соціальної роботи Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка – <http://pp.ippo.kubg.edu.ua/category/metodychni-resursy/>

10. Відділ освіти Жашківської міської ради – <https://zhashkiv-osvita.gov.ua/psihologichna-sluzhba-11-00-38-11-04-2018/>

11. Управління освіти адміністрації Шевченківського району Харківської міської ради – http://shevuo.a.edu.kh.ua/metodichna_robota/psihologichna_sluzhba/normativn_dokumenti/

У 2019 р. в рамках договору про спільну діяльність, укладеного між УНМЦ практичної психології і соціальної роботи та ГО «Всеукраїнська асоціація практикуючих психологів» частина матеріалу, а саме циклограми діяльності практичного психолога та соціального педагога ЗЗСО було застосовано при підготовці Журналу роботи для практичних психологів і соціальних педагогів, які були розповсюджені серед фахівців психологічної служби накладом **1660 примірників** у таких областях: Дніпропетровська – 332; Донецька – 18, Закарпатська – 395, Івано-Франківська – 10, м. Київ – 38, Кіровоградська – 32, Львівська – 66, Одеська – 119, Сумська – 138, Тернопільська – 26, Харківська – 21, Херсонська – 36, Хмельницька – 181, Черкаська – 53, Чернівецька – 153, Чернігівська – 42.

Таким чином, на підставі вищевикладених результатів, можна зробити висновок про успішне впровадження Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи НАПН України результатів завершеного у 2019 році прикладного наукового дослідження.

РОЗДІЛ 4.

МАСОВІ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ЗАХОДИ ТА ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

1.1. Проведення масових науково-практичних заходів

Інформація про проведення масових науково-практичних заходів, включених до Плану роботи НАПН України.

1) З 4 по 7 квітня 2019 р. на базі Київського палацу дітей та юнацтва пройшов *VII Всеукраїнський психологічний фестиваль «ПАРОСТОК» (Професійна Активність Розвиток Освіти Свідома Творчість Особистісна Компетенція).*

Організаторами заходу стали: Департамент освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (КМДА); Київський Палац дітей та юнацтва, ДНУ “Інститут модернізації змісту освіти”, Інститут педагогіки і психології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова, Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, Науково-методичний центр практичної психології та соціальної роботи Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету ім. Б. Грінченка, Інститут людини Київського університету ім. Б. Грінченка.

У заході взяли участь 170 учасників. Учасники фестивалю мали змогу поділитися практичними напрацюваннями, методиками, тренінговими заняттями та іншими формами психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу в дошкільних, шкільних, позашкільних навчальних закладах, центрах практичної психології.

Напрями роботи у фестивалі стали:

- Психолог для психолога: обмін досвідом, методиками і технологіями роботи, супервізія;
- Психолог для педагога: способи покращення процесу навчання та

виховання, розуміння психологічного розвитку дитини, методи та форми просвітницької роботи;

– Психолог для батьків: просвіта, інструменти та прийоми покращення взаємовідносин батьки-діти;

– Психолог для дітей: інструментарій для діагностики, психокорекції, профілактичної та просвітницької, профорієнтації;

– Психолог для дорослих: методи та технології роботи за запитами дорослих, особистісний розвиток, терапія, коучинг та ін.;

– Психолог для керівництва: особистісний розвиток персоналу як головний ресурс для росту організації.

Захід проходив у шаленому ритмі. За чотири дні було проведено 89 майстер-класів, більше 100 годин навчання та відпрацювання практичних навиків.

УНМЦ практичної психології і соціальної роботи спільно з відділом психологічного супроводу та соціально-педагогічної роботи Інституту модернізації змісту освіти провів в рамках фестивалю круглий стіл з он-лайн трансляцією «Психологічний супровід: місце та роль методиста психологічної служби».

Масові заходи, організовані і проведені Центром.

1) 7-8 листопада 2019 р. в місті Києві в Інституті соціальної та політичної психології НАПН України відбувся *II Всеукраїнський конгрес із соціальної психології (з міжнародною участю) «Соціальна психологія сьогодні: здобутки і перспективи».*

Організаторами заходу стали: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи НАПН України, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана.

Загальна чисельність учасників – 230 осіб. Кількість наукових працівників Центру, які взяли участь у роботі конгресу – 3:

Директор Центру, доктор психологічних наук, професор Панок В.Г. –

модератор секції 7 «Освітня реформа в Україні: соціально-психологічні аспекти впровадження»;

Старший науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти, кандидат психологічних наук Острова В. Д. та науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти Горленко В. М. – стендова доповідь на тему «Особливості соціальних ідентичностей педагогів».

Конгрес було присвячено оглядові досягнень української соціальної психології на тлі тих суспільних зрушень, що породжують дедалі складніші виклики в різних сферах життя, створюють як нові проблеми, так і нові ресурси їх розв'язання. Головна мета конгресу – створити платформу для обміну думками та досвідом між теоретиками і практиками та для міжгалузевого спілкування. Необхідно підбити підсумки досягнень наукових досліджень останнього десятиліття і визначити шляхи розвитку на наступні роки.

В ході роботи конгресу обговорювалися питання з таких напрямів:

- Історія і теорії соціальної психології;
- Методологія, методики та психотехніки (нові напрями досліджень, методологічні інновації, теоретичні знахідки, нові методи, критика та аналіз суперечностей);
- Соціальна психологія особистості;
- Психологія мас та спільнот;
- Психологія груп і організацій;
- Психологія безпеки, війни та миру (соціально-психологічні стратегії адаптації особистості і спільноти до умов та наслідків воєнного конфлікту, проблеми військової психології, інформаційно-психологічні війни, травми війни та реабілітація особистості, збереження ментального здоров'я, ціннісне порозуміння);
- Політико-правова психологія (політична і правова свідомість, політико-правові настановлення, справедливість, корупція як соціально-психологічне явище, уявлення про владу, психологічні чинники аномії, громадянська позиція, громадянськість);

- Психологія міграції;
- Психологія комунікацій, медіапсихологія, кіберпсихологія;
- Соціальні репрезентації, стереотипи, настановлення;
- Соціальна психологія економіки та бізнесу;
- Соціальна психологія в освіті (сприйняття суспільством освітніх реформ і їхній вплив на соціальну ситуацію, громадянська освіта, психотехнологічний супровід реформ, медіаграмотність та медіаосвіта, політична та масова культура, молодіжні організації, політико-психологічні процеси в молодіжному середовищі);
- Кращі практики надання психологічної допомоги і реабілітації;
- Психологічне здоров'я та благополуччя;
- Соціальна психологія як напрям фахової підготовки;
- Глобалізація і національна ідентичність (геополітика і глобалізація, регіональна політика, солідарність, політичні конфлікти, силові дії та реакції населення, групові та колективні травми, гендер і гендерна політика, етнонаціональні і міжнародні відносини, етнічні та інші стереотипи, групові міфи та символи, упередженість, ксенофобія, соціальні діалоги, технології врегулювання конфліктів, групова консолідація і консенсус, соціальна реклама).

Матеріали конгресу, тези доповідей опубліковані в електронному вигляді і розміщені на сайті Інституту соціальної та політичної психології НАПН України www.ispp.org.ua.

2) В рамках Всеукраїнського дня психолога Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти організував спільно з Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи НАПН України ***VIII обласний Психологічний Форум «Психологічні горизонти: теоретичний потенціал та практичні інновації»***, м. Суми, 25.04. 2019 р.

У роботі Форуму взяли участь практичні психологи, соціальні педагоги, методисти з психологічної служби з районів, міст, об'єднаних

територіальних громад області загальною кількістю 80 осіб.

Марухина І.В., науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти виступила представником Центру в організаційному комітеті.

Панок В.Г., директор УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, виступів з авторською лекцією «Психологічний супровід освітніх реформ в умовах децентралізації».

Сосновенко Н.В., науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти провела майстер-клас «Робота психолога з формування безпечного освітнього середовища».

Під час Форуму практичні психологи, методисти з психологічної служби були нагороджені переможці обласного огляду-конкурсу на кращий психологічний кабінет закладів загальної середньої освіти та переможці II (обласного) етапу Всеукраїнського конкурсу авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» в номінації «Профілактичні програми».

3) УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України спільно з Університетом економіки та права «КРОК» організували та провели 16.03.2019 р. **Психолого-освітньо-сімейний «Фестиваль неідеальних людей»** (м. Київ).

У фестивалі взяли участь біля 300 учасників. У заході взяли участь 2 наукових співробітника Центру: науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти Сосновенко Н.В. провела майстер-клас «Простір арт-терапії: допомога та творчість»; старший науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти, кандидат психологічних наук Острова В.Д. виступила з інтерактивною лекцією «Хто я: ідентичність у часі».

В рамках фестивалю відбулися 20 майстер-класів, тренінги, трансформаційні ігри, квести для фахівців-психологів та майбутніх психологів, для старшокласників, підлітків та їх батьків.

Учасники отримали корисні знання з практичної психології, оволоділи

окремими інструментами особистісного та професійного розвитку. Фестиваль сприяв поширенню психологічних знань у суспільстві.

4) 24-27 вересня 2019 р. у с. Пирого Глобинського району Полтавської обл., м. Кременчук Полтавської обл. та м. Новомосковськ Дніпропетровської обл. головний науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти провів виїзний **Регіональний науково-практичний семінар «Психолого-педагогічне забезпечення розвитку школи як осередку демократизації і становлення громадянського суспільства та громадянина України»**.

У семінарі взяли участь 125 осіб: педагогічні працівники, практичні психологи, директора закладів загальної середньої освіти, учні та студенти.

На семінарі висвітлювались філософські, правові, психологічні, педагогічні, організаційні питання становлення громадянського суспільства як форми прямої і розширеної демократії, що діє у тісному взаємозв'язку з традиційними формами представницької демократії; демократичні принципи, процедури та умови роботи громадянського суспільства.

Була представлена програма і тренінг розвитку та функціонування освітянського осередку громадянського суспільства в умовах закладу освіти.

За результатами семінару надруковано: Психолого-педагогічне забезпечення розвитку школи як осередку демократизації становлення громадянського суспільства і громадянина України : Збірник матеріалів Регіонального науково-практичного семінару, м. Кременчук, 24-27 верес. 2019 р. Кременчук, 2019. 64 с.

5) Науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти УНМЦ практичної психології і соціальні роботи Сосновенко Н.В. провела 07.11.2019 р. на базі Цифрового видавництва MCFR **вебінар «Як запобігти булінгу в школі: формуємо системний підхід»** (м. Київ).

Для участі у вебінарі зареєструвалися 5782 користувачів.

В ході вебінару розглянули поняття «конфлікт», «наси́льство», «булінг», «безпечне освітнє середовище», «система протидії насильству та булінгу»,

обговоренно питання кібербулінгу, як запобігти булінгу в учнівській спільноті, як реагувати на ознаки насильства над дитиною, профілактика булінгу в школі, булінг та його прояви в підлітковому віці, види та форми насильства над дітьми в освітньому середовищі.

б) УНМЦ практичної психології і соціальної роботи в рамках експериментальної роботи на тему «Науково-методичні засади розроблення та впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти» 13.12.2019 р. провів **вебінар «Алгоритм роботи практичного психолога з профілактики насильства в школах».**

У вебінарі взяли участь практичні психологи експериментальних майданчиків та фахівці Навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти Вінницької області – 20 осіб.

Розглянули такі питання:

Нормативно-правові документи щодо насильства;

Розкриття понять «насильство», «безпечне освітнє середовище», «система протидії насильству», «алгоритм»;

Як запобігти насильству в учнівській спільноті;

Як реагувати на ознаки насильства над дитиною;

Профілактика насильства в закладі освіти.

Всі учасники вебінару отримали сертифікати про участь.

Участь у щорічних виставках «Сучасні заклади освіти», «Інноватика в сучасній освіті», «Освіта та кар'єра».

Панок В.Г., директор УНМЦ практичної психології і соціальної роботи виступив з доповіддю на круглому столі «Розвиток суспільства і медіапростір: проблеми самоорганізації», який було організовано в рамках Десятої міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти» (м. Київ, 14-16.03.2019 р.) з темою виступу: «Роль соціального педагога і психолога у самоорганізації закладів загальної середньої освіти».

У 2019 р. науковців Центру залучили як експертів для оцінювання якості

конкурсних робіт у тематичній номінації «Психологічний супровід освітніх реформ» Одинадцятої міжнародній виставці «Інноватика в сучасній освіті».

4.2. Зв'язки з громадськістю

Протягом звітнього періоду наукові працівники Центру – виконавці наукового дослідження підтримували та розвівали зв'язки з громадськістю. За результатами 2019 р. надано 2 інтерв'ю засобам масової інформації; науковці взяли участь у 2 радіопрограмах; опубліковано 5 статей у друкованих ЗМІ.

Інтерв'ю засобам масової інформації:

1. Марухіна І.В. Тема: Протидія суїцидам. Передача «Новини», телекомпанія СТС (Соціальне Телебачення Сумщини), 11.11.2019 р.

2. Романовська Д. Д. Інтерв'ю щодо здійснення в закладах освіти сексуальної освіти учнів та про наявність і впровадження профілактичних програм, рекомендованих МОН України щодо збереження репродуктивного здоров'я здобувачів освіти. Передача «Інформаційний сніданок», Чернівецька філія суспільного мовника України «UA: Буковина», 20.11.2019 р.

Участь співробітників в радіопрограмах:

1. Марухіна І.В. Тема «Булінг: онлайн-курс з його протидії». Передача «По суті», Українське радіо: Суми, 04.04.2019 р.

2. Романовська Д.Д. Тема «Булінг у закладах освіти». Передача «Тема дня», Чернівецька філія суспільного мовника України «UA: Буковина», 18.09.2019 р.

Назва надрукованих ***статей***

1. Романовська Д. Д. Збереження психічного здоров'я та соціального благополуччя здобувачів освіти – пріоритетні завдання психологічного супроводу освітнього процесу. *Освіта Буковини : Чернівецька обласна інформаційно-методична газета*. 25.04.2019. №16. С. 3-4.

2. Сосновенко Н. Формування безпечного освітнього середовища. *Освіта і суспільство*. 2019. №1. С. 4

3. Сосновенко Н. В. Невідкладні завдання практичної психології.

Освіта і суспільство. 2019. № 10. С.4

4. Панок В. Завдання психологічної служби системи освіти у новому навчальному році. *Освіта і суспільство*. 2019. №9. С. 6

5. Панок В. Проблеми впровадження. *Освіта і суспільство*. 2019. №11. С. 6

Інформація про зв'язки з громадськістю

Однією з ефективних форм взаємодії з цільовою аудиторією є відео звернення. За 2019 р. було здійснено:

- відеозвернення Панка В.Г. щодо діяльності фахівців психологічної служби у 2019-2020 н.р., 02.09.2019 р. (591 перегляд);
- відеозвернення Панка В.Г. про застосування орієнтовних циклограм діяльності працівників психологічної служби у плануванні роботи на 2019-2020 н.р., 09.10.2019 р. (178 переглядів).

Також, УНМЦ практичної психології і соціальної роботи здійснює плідну співпрацю з міжнародними та вітчизняними організаціями та установами:

ГО «Арт-терапевтична асоціація» (Угода про співпрацю від 16.09.2019 р.);

ГО «Фонд інтелектуальної співпраці «Україна – XXI століття»» (Меморандум про співпрацю від 01.11.2019 р.).

РОЗДІЛ 5.

КІЛЬКІСНІ І ЯКІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПІДГОТОВЛЕНОЇ НАУКОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Виробничо-практична продукція - 3

Методичний посібник - 1

1. Алгоритми діяльності працівників психологічної служби : Т. 1 / авт. кол. за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 138 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/718484/1/Algoritm_T_1.pdf ISBN 978-617-7118-33-5

Методичні рекомендації - 2

1. Горленко В. М., Луценко Ю. А., Острова В. Д., Сосновенко Н. В., Ткачук І. І. Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби : метод. рек. / за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 132 с. URL:

<https://lib.iitta.gov.ua/709623/1/%D1%86%D0%B8%D0%BA%D0%BB%D0%BE%D0%B3.pdf> . ISBN 978-617-7118-29-8

2. Горленко В. М., Острова В. Д., Сосновенко Н. В., Ткачук І. І. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби : [метод. рек.] / за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 106 с. https://lib.iitta.gov.ua/713246/1/%D0%94%D1%96%D0%B0%D0%B3%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82_%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D0%BC%D1%83%D0%BC%D0%B8.pdf. ISBN 978-617- 7118-30-4

Статті

Статті у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України

1. Рибалка В.В. Демократична парадигма в освіті та розвиток освітянського осередку громадянського суспільства. *Проблеми освіти* : збірник наукових праць ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». 2018.

Вип. 90. С. 191-199 (200). URL: https://drive.google.com/file/d/1wIIjKKp-QipBAGd7wfcKNOHnyd_3hIpc/view (Наукометричні бази - Google Scholar, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського)

2. Панок В. Г. Процеси синтезу в психології (відкриття у науковій творчості Л.С. Виготського). *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди : Психологія*. Харків : ХНПУ, 2019. Вип. 60. С. 25-54 (Наукометричні бази – Google Scholar, Ulrichsweb Global Serials Directory, WorldCat, Open Academic Journals Index (ОАІ), Academic Research Index (ResearchBib), Index Copernicus, Bielefeld Academic Search Engine (BASE), Open AIRE, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського). DOI: <https://doi.org/10.34142/23129387.2019.60.02>.

3. Панок В. Г., Лунченко Н. В. Становлення психологічної служби системи освіти в контекстів суспільних трансформацій в Україні. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія*. Харків : ХНПУ, 2018. Вип. 58. С. 8–24. (Наукометричні бази – Index Copernicus, Google Scholar)

4. Горленко В. М. Неформальна освіта як чинник розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності вихователів дошкільного навчального закладу. *Науковий вісник Ужгородського університету : Педагогіка. Соціальна робота*. 2017. № 1 (40). С. 67-73.

5. Рибалка В. В. Психологічні передумови розвитку громадянського суспільства і особистості громадянина. *Психологія і особистість*. Київ ; Полтава : Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України, Полтавський нац. педагог. ун-т ім. В.Г. Короленка, 2017. № 2 (12). С. 50-61.

Статті у зарубіжних виданнях

1. Острова В. Д., Горленко В. М. Ідентичність сучасних педагогів: темпоральний аспект. *Virtus : Scientific Journal* 2019. June, №35. Р. 60-64. Назва з екрану. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717158>. Наукометричні бази – Scientific Indexing Services (USA), International Innovative Journal Impact Factor, Citefactor (USA), ResearchBib, Scientific Journal Impact Factor (SJIFactor), Directory of Research Journal Indexing (DRJI).

2. Панок В. Г. Прикладна психологія у реформуванні української освіти. *Virtus : Scientific Journal* . 2018. November, №28. Р. 89-94. (Наукометричні бази – SIS USA, Citefact or USA, ШІІІ)

Інші

1. Сосновенко Н. Професійна позиція психолога системи освіти. *Практичний психолог: дитячий садок*. № 1, 2019. С. 4-8.

2. Романовська Д. Д. Психологічне забезпечення освітнього процесу в контексті Нової української школи. *Український вимір* : Міжнародний збірник науково-педагогічних, методичних статей і матеріалів з України та діаспори. Чернігів, 2019. С. 253-257. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/717419>.

3. Романовська Д. Д. Особливості психологічного супроводу освітнього процесу в новій українській школі. *Освітній простір* : Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти: науково-методичний журнал. №1 (21). Чернівці : Наші книги, 2019. С. 68 – 74.

4. Панок В. Г. До побудови моделі сучасної психологічної служби системи освіти. *Український вимір* : Міжнародний збірник науково-педагогічних, методичних статей і матеріалів з України та діаспори. Число XVI. Чернігів, 2019. С.246-252. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717397>

5. Панок В. Перспективи та ресурси розвитку психологічної служби системи освіти України. *Вітакультурний млин*. 2019. Мод. 21. С. 36-47.

6. Рибалка В. В. Соціально-психологічний тренінг розвитку первинного освітянського осередку дієвого громадянського суспільства у партнерській взаємодії з представниками державної влади. *Андрогогічний вісник* : Науковий електронний журнал. 2018. Вип. 8. С. 150–158.

7. Панок В. Г. Проблеми надання допомоги постраждалим від військового конфлікту в діяльності психологічної служби. *Авіаційна та екстремальна психологія у контексті технологічних досягнень* : збірник наукових праць / за заг. ред. Л. В. Помиткіної, Т.В. Вашеки, О.В. Сечейко. К. : Аграр Медіа Груп, 2017. С. 212-217.

8. Панок В. Г. Прикладна психологія: узагальнення. *Вісник НАПН*

України : Педагогіка і психологія. 2017. № 2 (95). С. 50 – 62.

9. Панок В. Г. Впровадження здобутків прикладної психології у педагогічну практику. *Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України)* : зб. наук. праць / ред. Бартош С. В. Київ : Видавничий дім «Сам», 2017. С. 167 – 174.

10. Сосновенко Н. В. Наступність дитячого садка і школи: налагоджуємо взаємодію. *Заступник директора школи*. 2017. № 2. С. 44-50.

11. Сосновенко Н. В. Кількість штатних одиниць практичного психолога в сільському дошкільному закладі. *Практичний психолог: дитячий садок*. 2017. № 2. С. 52-53.

12. Сосновенко Н. В. Наступність дитячого садка і школи: налагоджуємо взаємодію. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2017. № 3. С. 44-50.

13. Сосновенко Н. В. Документація працівників психологічної служби школи. *Заступник директора школи*. 2017. № 6. С. 54-66

14. Сосновенко Н. В. Аби не загубилися у школі, або адаптація учнів перших та п'ятих класів. *Заступник директора школи*. 2017. № 9. С. 14-26

Матеріали конференцій

1. Острова В. Д., Горленко В. М. Особливості соціальних ідентичностей педагогів. *Соціальна психологія сьогодні: здобутки і перспективи* : Матеріали доповідей учасників II Всеукраїн. конгресу із соціальної психології, м. Київ 07-08 лист. 2019 р. Київ : Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2019. С. 269-272. URL: <http://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/Theses-UCSP2019.pdf>. Дата звернення : 29.11.2019.

2. Рибалка В. В. Психолого-педагогічні засади становлення роботи громадянського суспільства як інституту прямої демократії в умовах системи освіти. Психолого-педагогічне забезпечення розвитку школи як осередку демократизації становлення громадянського суспільства і громадянина України : Зб. матеріалів регіон. наук.-практич. семінару, м. Кременчук Полтавської обл., 24-27 верес. 2019 р. Кременчук, 2019. С. 6 – 33.

3. Романовська Д. Д. Зузак О.В. Формування у системі післядипломної педагогічної освіти професійних навичок практичних психологів із протидії булінгу. *Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців в умовах трансформації освіти* : збірник матеріалів VII Міжнар. наук.-практич. конф., м. Київ, 24 трав. 2019 р. К. : ДЗВО "Університет менеджменту освіти", 2019. С. 100–103. URL: <http://umo.edu.ua/konferenciji> (дата звернення 21.11.2019)

4. Романовська Д. Д. Профілактика стресових перевантажень учасників освітнього процесу при підготовці до інтелектуальних змагань. *Актуальні проблеми психології стрес-менеджменту* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Черкаси, 26-27 квіт. 2019 р. Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2019. С. 96-100.

5. Горленко В. Мотивація як фактор розвитку ІК-компетентності вихователя. *Підготовка фахівців соціономічних професій в умовах сучасного соціокультурного простору* : збірник матеріалів всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Вінниця, 20-21 квіт. 2017 р. Вінниця : ФОП Тарнашинський О.В., 2017. Вип. 5. С. 256 – 257.

6. Острова В. Д. Психологічна служба ВНЗ: стан та актуальні проблеми. *Роль психологічної служби системи вищої освіти України у час суспільних трансформацій* : матер. Всеукраїн. наук.-практ. конференції, м. Львів, 19-20 трав. 2017 р. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. С. 27-31.

7. Острова В. Д. Проектно-технологічний підхід впровадження інформаційно-освітньої протиалкогольної програми «сімейна розмова» для учнів 7-8 класів на всеукраїнському рівні. *Проектно-технологічний підхід впровадження інформаційно-освітньої протиалкогольної програми «Сімейна розмова» для учнів 7-8 класів*, м. Очаків Миколаївської обл., 12-14 черв. 2017 р. Київ, 2017. С. 6-7.

Тези

1. Романовська Д. Д. Програма факультативного курсу «Основи психологічної культури собистості». *Харківський осінній марафон*

психотехнологій : каталог III між регіон. наук.-практ. конф. м. Харків, 26 жовт. 2019 р. Харків : Діса плюс, 2019. С. 52-56.

2. Горленко В. М. Актуальні питання розвитку інформаційно-цифрової компетентності педагога початкової школи в умовах Нової української школи. *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи* : зб. тез доповідей учасників всеукр.наук.-практ. семінару (м. Київ, 28.02.2018 р.) [Електрон. дані]. /за заг. ред. О. Е. Коневщинської, О. В. Овчарук. Київ : Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, 2018. С. 16–17. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/710586/1/%D0%A6%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%B2%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8F%20%D0%9D%D0%A3%D0%A8%20%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%2028.02.2018.pdf>

3. Панок В. Г. До питання розробки алгоритмів діяльності практичних психологів. *Харківський осінній марафон психотехнологій* : каталог III між регіон. наук.-практ. конф. м. Харків, 26 жовт. 2019 р. Харків : Діса плюс, 2019. С. 179-181.

ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ НАУКОВОЇ РОБОТИ

Таким чином, згідно з Технічним завданням прикладного наукового дослідження «Науково-методичні засади розроблення та впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти», державний реєстраційний номер теми №0117U000162 усі завдання виконані у повному обсязі.

Здійснено експериментальну апробацію та організовано упровадження в практику роботи установ і закладів освіти комплексу методичних засобів, що забезпечують ефективне функціонування психологічної служби в умовах децентралізації та розвитку місцевого самоврядування, у тому числі і у закладах освіти. До згаданого методичного комплексу входять посібники, які забезпечують річне планування і звітність працівників психологічної служби на основі запропонованих річних циклограм роботи залежно від типу закладу освіти, перелік психодіагностичних методик і методів, які узгоджуються зі змістом циклограм і дозволяють фахівцям обґрунтовано застосовувати психодіагностичні методики у своїй професійній діяльності та алгоритми роботи працівників психологічної служби з розв'язання типових проблем, що виникають в учасників освітнього процесу в сучасних умовах освітньої реформи. Три названі роботи складають єдиний методичний комплекс і ґрунтуються на загальній теоретичній основі соціального проектування і методології проектно-технологічного підходу.

Практична корисність результатів наукового дослідження полягає у тому, що впровадження стандартизованого інструментарію – річних циклограм діяльності, діагностичних мінімумів і алгоритмів роботи, побудованих на основі проектно-технологічного підходу, в діяльність фахівців психологічної служби забезпечує: а) суттєве покращення планування і звітності спеціалістів та запроваджує єдині методичні підходи до цього процесу; б) високу якість надання психологічних послуг і психологічної допомоги всім учасникам освітнього процесу на усіх рівнях

освіти; в) дотримання єдиних критеріїв в оцінці ефективності і результативності роботи практичного психолога закладу освіти; г) наближення змісту і форм роботи працівників психологічної служби до стандартів і процедур діяльності шкільних психологів європейських країн; д) створює методичні засади для подальшої розробки алгоритмів роботи працівників психологічної служби з інших актуальних проблем освітньої діяльності; е) покращення процесу підвищення кваліфікації працівників психологічної служби на базі обласних ІППО; ж) уточнення об'єктивних критеріїв атестації та ліцензування практичних психологів і соціальних педагогів; з) створення можливостей для розробки протоколів роботи працівників психологічної служби.

Результати дослідження рекомендуємо впроваджувати: а) у процес щорічного планування роботи працівників психологічної служби закладів освіти усіх рівнів і типів; б) у процес підготовки і підвищення кваліфікації практичних психологів та соціальних педагогів у ЗВО та обласних ОІППО; в) у повсякденній роботі психологів і соціальних педагогів закладів освіти за проблематикою і напрямками, що описані у методичному посібнику «Алгоритми діяльності працівників психологічної служби».

Характеризуючи труднощі, що були на перешкоді у вирішенні поставлених завдань, варто відзначити наступні: зокрема, дослідники не володіють у достатньому обсязі інформацією про міжнародні проекти і зарубіжні видання, які містять інформацію по темі дослідження. Ускладнює роботу також низький рівень координації дослідної роботи з іншими установами Академії та науково-дослідними підрозділами ЗВО, які здійснюють подібні дослідження.

ДОДАТОК

АНОТОВАНИЙ ПЕРЕЛІК ПІДГОТОВЛЕНОЇ НАУКОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ВІДПОВІДНО ДО ТЕХНІЧНОГО ЗАВДАННЯ НА НАУКОВО-ДОСЛІДНУ РОБОТУ

ВИРОБНИЧО-ПРАКТИЧНА ПРОДУКЦІЯ

Методичні посібники

Алгоритми діяльності працівників психологічної служби

**В. М. Горленко, І. В. Марухіна, В. Д. Острова, В. Г. Панок,
В. В. Рибалка, Д. Д. Романовська, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук.**

Методичний посібник «Алгоритми діяльності працівників психологічної служби» розроблено в рамках виконання наукового дослідження «Науково-методичні засади розроблення та впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти» (номер державної реєстрації 0117U000162).

У виданні висвітлено науково-методичні засади розробки алгоритмів діяльності працівників психологічної служби. Представлені алгоритми можуть бути застосовані практичними психологами в процесі професійної діяльності. Впровадження алгоритмів в діяльність працівників психологічної служби сприятиме стандартизації процесу надання допомоги учасникам освітнього процесу, зменшать ймовірність похибок чи помилок і можуть бути основою для створення протоколів.

Алгоритми діяльності працівників психологічної служби : Т. 1 / авт. кол. за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2019. 138 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/718484/1/Algoritm_T_1.pdf

Методичні рекомендації

Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби,

(Горленко В. М., Луценко Ю. А., Острова В. Д., Сосновенко Н. В., Ткачук І. І.)

«Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби» розроблено в рамках виконання наукового дослідження «Науково-методичні засади розроблення та впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти» (номер державної реєстрації 0117U000162).

У виданні висвітлено методичні засади складання циклограм та їх значення у професійній діяльності працівників психологічної служби; розглянуто особливості діяльності фахівців у закладах дошкільної освіти, закладах загальної середньої освіти, професійно-освітніх навчальних закладах та закладах позашкільної освіти; представлено орієнтовні циклограми діяльності практичного психолога та соціального педагога.

У розробці методичних рекомендацій застосовано матеріали психологічних служб Закарпатської, Запорізької, Дніпропетровської, Івано-Франківської, Львівської, Сумської, Чернівецької областей.

Для практичні психологів, соціальних педагогів, методистів психологічної служби, керівників обласних управлінь освіти і науки, керівників навчальних закладів, студентів відповідних спеціальностей, викладачів ВНЗ.

Методичні рекомендації щодо впровадження циклограм діяльності працівників психологічної служби : метод. рек. / авт.-упор.: В. М. Горленко, Ю. А. Луценко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук ; за заг. ред. В. Г. Панка. – Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. – 132 с. – ISBN 978-617-7118-29-8.

Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби

(Горленко В. М., Острова В. Д., Панок В. Г., Сосновенко Н.В., Ткачук І.І.)

Методичні рекомендації «Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби» розроблено в рамках виконання наукового дослідження «Науково-методичні засади розроблення та впровадження алгоритмів, циклограм, діагностичних мінімумів діяльності працівників психологічної служби системи освіти» (номер державної реєстрації 0117U000162).

У виданні висвітлено методичні засади психодіагностичної роботи працівників психологічної служби; розглянуто особливості діагностичної діяльності фахівців у закладах дошкільної освіти, закладах загальної середньої освіти та педагогічними працівниками; представлено перелік діагностичних методик для застосування з різними цільовими аудиторіями.

У розробці методичних рекомендацій застосовано матеріали психологічних служб Вінницької, Запорізької, Дніпропетровської, Івано-Франківської, Львівської, Сумської, Чернівецької областей.

Для практичних психологів, соціальних педагогів, методистів з психологічної служби, студентів відповідних спеціальностей, викладачів ВНЗ.

Горленко В. М., Острова В. Д., Панок В. Г. та ін. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби/за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. 106 с.